

Lietišķā māksla sakrālajā interjerā: kanceles tēlnieciskais dekors

Ikonogrāfija - Simboli

Būtība

- Kas?
- Kāpēc?
- Kad?

Kandavas luterāņu baznīca

Ticība

Biķeris

Cilvēks nav ideāls – viņā ir grēks, lepnība, šķelšanās no Dieva;

Cilvēkam vajag glābšanu.

Kristus asinis, kas izlietas par cilvēkiem ir kā apsolījums – ikviens, kas viņam tic tiks glābts.

Jēzus pēdējā vakarā pirms krustā sišanas ēda vakariņas ar saviem mācekļiem. Tajā viņš **paņēma maizi** un teica, ka tā ir viņa miesa, **paņēma biķeri ar vīnu** un teica: “Šis biķeris ir jaunā derība manās asinīs, kas par jums tiek izlietas.” (Lūkas 22:20)

Euharistija – ticības sakraments:

Biķeris = “**es ticu, ka Viņš par mani nomira**”;

Maize = “**Viņš ir manī, un es Viņā**”

Apsolījums, ko Dievs dod (glābšanu caur Jēzus upuri) un **cilvēka atbilde** — **ticību šim apsolījumam**.

Ticēt nozīmē pieņemt šo biķeri ar pārliecību, ka Jēzus runā patiesību.

Ticēt, ka caur šo sakramentu Dievs ir klātesošs un piedod grēkus.

«Iconologia» (1593) Cesare Ripa

- kļūst par rokasgrāmatu māksliniekiem;
- sistematizēts / apkopots katalogs;
- precīzs apraksts

Ticība ir pirmā no alegorijām, jo bez ticības nav iespējams ne cerēt, ne mīlēt.

Sieviete baltā tērpā ar biķeri un krustu rokās.

Balts, kas izkliedē tumsu, neziņu un maldus. Balts – bez nekādiem rotājumiem, vai greznuma krāsām.

Balts – visvieglāk notraipāmā krāsa

Ticība svētajiem raktiem - **grāmata**

Ticība — tā balstās uz vēsti, ko cilvēks ir dzirdējis un pieņēmis:
“Ticība nāk no dzirdēšanas, bet dzirdēšana – caur Kristus vārdu.”

(Romiešiem 10:17)

Caur Jēzu Kristu Viņš piedod grēkus, dāvā mūžīgo dzīvību un ir klātesošs katrā dzīves brīdī.

Ticība Kristum - **krusts**

Kristus ciešanas un upuris par cilvēces glābšanu.

Krusts – simbolizē ticību Kristum, viņa nāvei un augšāmcelšanai;

Roka uz krūtīm

Skaistkalnes Vissvētākās Jaunavas Marijas Debesīs
Uzņemšanas Romas katoļu baznīca

Mežmuižas evaņģēliski luteriskā baznīca

Nurmuižas evaņģēliski luteriskā baznīca

Cerība

Cesare Ripa

Tērpta zaļā – Zaļā krāsa ir rītausmas simbols – nes gaismu kopā ar mieru.

Ozollapu vainagu.

Grāmata vienā rokā, enkurs otrā rokā.

Enkurs – stabilitāte, drošība, noturība.

Tāpat kā kuģis vētrā nemetās apkārt, ja tam ir **enkurs**, tā arī cilvēks **dzīvē neapmaldas**, ja viņam ir **cerība uz Dievu**.

“Šī cerība mums ir kā dvēseles enkurs, drošs un stiprs.”
(Ebr. 6:19)

Variācijas:

- Ar liliju rokā (labā gaidīšana, redzot kokos ziedus mēs ceram uz augļiem;
- Rokas paceltas pret debesīm;
- Galvā ziedu vainags, rokās mazs Amors (mīlestība);
- Rokās granātābols ar izbirušām sēkliņām;
- Grāmata un enkurs;

Putns.

“Tie, kas paļaujas uz To Kungu, iegūs jaunu spēku;
tie celsies spārnos kā ērgļi...” (Jesajas 40:31)

Bieži šis “spārnu” un “lidojuma” tēls tika pārnests
uz cerību, īpaši garīgās poēzijas un emblēmu
kontekstā.

Dvēseles ilgas pēc debesīm.

Cerību uz augšāmcelšanos.

Putns var lidot pāri robežām – **tas simbolizē
cerību, ka cilvēks var pārsniegt šīs pasaules
ciešanas**

Piekūns

Piekūns

16. gs. kļūst par cerības simbolu

11 — Medallion by Friedrich Brentel (?), *Hope*, 1630, Budapest, Szépművészeti Múzeum.

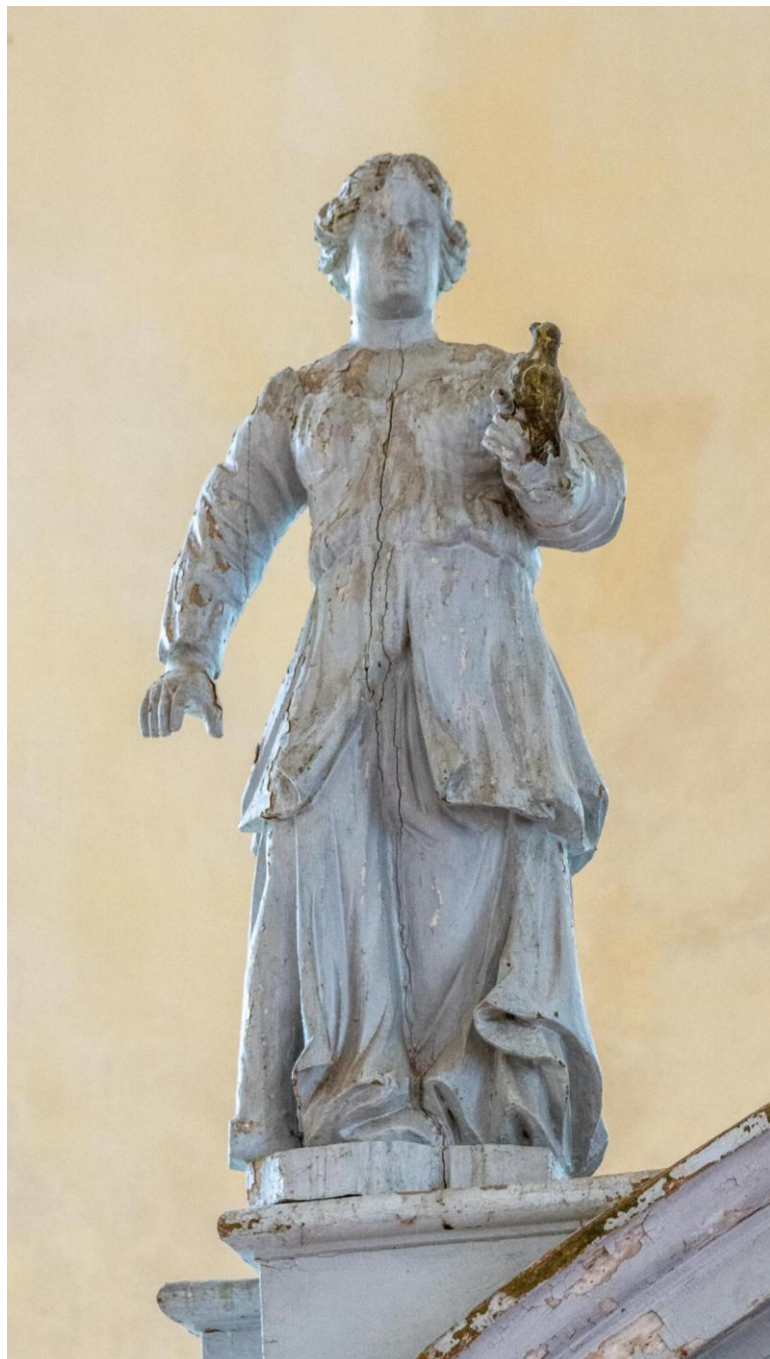

12 — *Hope*, Wall painting, Regensburg, Altes Rathaus, ca. 1660.

Piekūns parādās ar pārsegtām acīm (kapuci).

Piekūns gaida, kad mednieks noņems apsēju un viņš varēs redzēt. Gaidas, kad tiks noņemta kapuce – simbolizē spēcīgu dvēseles spēku, kas cer tikt atbrīvota.

Ietekmes - no 16. gs. «tipogrāfiju» zīmēs, grāmatu titullapās, gravīrās.

Mežmuižas evaņģēliski luteriskā baznīca

Nurmuižas evaņģēliski luteriskā baznīca

Imperatoriem – valda pār pasauli Dieva vārdā, piemēram, Kārlis Lielais 9.gs.

Globuss – Pasaule; Krusts – Kristus glābējs; Norāde uz globusu – ticīgo cerība uz Kristus valstību.

Ticīgo cerība balstās Kristū kā pasaules Pestītājā.

Mīlestība

“Tagad paliek ticība, cerība un mīlestība, šie trīs; bet vislielākā no tām ir mīlestība.”

(1. Kor. 13:13)

“Kas mīl, tas paliek Dievā, un Dievs – viņā.” (1. Jāņa 4:16)

Cesare Ripa:

Mīlestību attēlo ar:

- * Degošu sirdi rokās (patiesa mīlestība vienmēr darbojas ar dedzību).
- * Bērniem – mīlestība ir vienīgais, kas sevī tur ticību un cerību un šie tikumi pastāv tajā vienlaicīgi.

Beznosacījumu mīlestība; kristīgais ideāls, kas balstīts uz pašatdevi

Iconologia, Cesare Ripa

Skaistkalnes Vissvētākās Jaunavas Marijas Debesīs
Uzņemšanas Romas katoļu baznīca

Četri evaņģēlisti

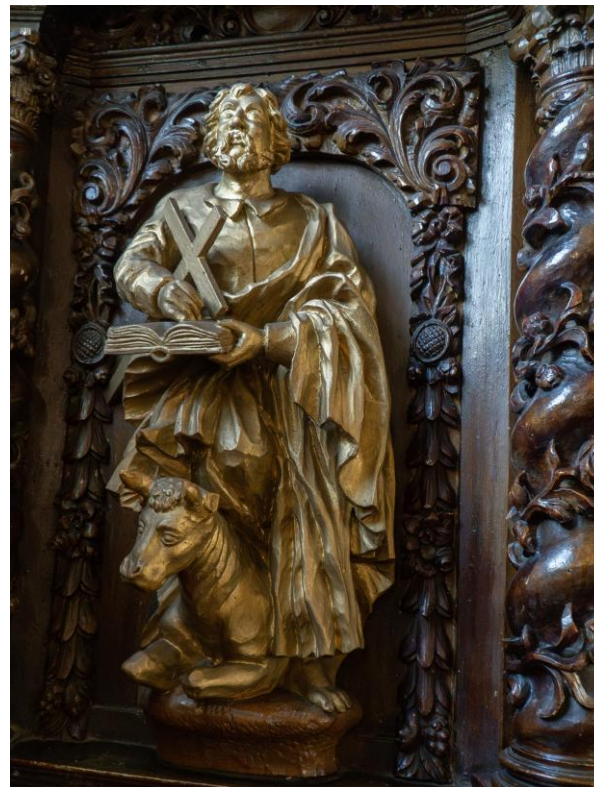
Jānis

Matejs

Lūkas

Marks

Četri evaņģēlisti – ideja?

Ecehiēla grāmata 1 Četru tēlu redzējums Ecehiēlam (Vecā Derība)

Debesis atvērās un es redzēju Dieva parādību ...Es skatījos, un redzi - .. šķita, ka vidū ir četras būtnes, kas izskatījās kā cilvēki .. To kājas bija taisnas, bet kāju pēdas kā teļa nagi .. zem spārniem tiem visās četrās pusēs bija cilvēka rokas .. tiem bija četras sejas, gan četri spārni .. Izskats tiem bija šāds – katram bija cilvēka seja un labajā pusē lauvas seja un katram vērša seja un katram bija ērgļa seja.

Atklāsmes grāmata – 4. Tronis debesīs (Jaunā Derība)

.. un redzi – debesīs bija tronis, un tronī kāds sēdēja .. un tronim visapkārt četras dzīvas būtnes, klātas ar acīm gan no priekšpuses, gan aizmugurē. Pirmā dzīvā būtne ir līdzīga lauvam, otrā līdzīga teļam, trešai ir tāda kā cilvēka seja, bet ceturtā līdzīga lidojošam ērglim.

Autors / Tradīcija	Gads / Periods	Matejs	Marks	Lūkass	Jānis	Pamatojums / Piezīme
Sv. Irenejs no Lionas	~180	Cilvēks	Ērglis	Vērsis	Lauva	Pirmais, kurš sasaista evaņģēlistus ar Ecehiēla tēliem; balstās uz evaņģēliju sākumiem un Kristus aspektiem: cilvēcība (Matejs), pravietojums (Marks), upuris (Lūkass), spēks (Jānis).
Sv. Augustīns	~400	Lauva	Cilvēks	Vērsis	Ērglis	Kritizē Ireneju; piedāvā shēmu, kas balstās uz evaņģēliju vispārējo toni, ne tikai sākumiem: Mateja karaliskums (lauva), Marka vienkāršība (cilvēks), Lūkas priesterība (vērsis), Jāņa teoloģiskums (ērglis).
Sv. Hieronīms	~390	Cilvēks	Lauva	Vērsis	Ērglis	Ievieš versiju Vulgātas priekšvārdos; kļūst par Rietumu Baznīcas standartu. Uzsvars uz Jēzus cilvēcību (Matejs), Jāņa debesu perspektīvu, Lūkas upuri un Marka spēku.

Sv. Irenejs no Lionas (*Irenaeus of Lyon*) Pret ķecerībām. Grāmata III, nodaļa 11, punkts 8

Ap 180. gadu

Lionas bīskaps

Lionas Irenejs

Εἰρηναῖος/Irenaeus

Ir vairāki Evaņģēliji, bet uzsver, ka svarīgi ir tikai 4.

Pamatojums?

4 debess puses

4 vēji

4 evaņģēliji - > Baznīcas ir izkaisītas visā pasaulē, bet tās pamats ir evaņģēlijs un dzīvības Gars – četri balsti, kas uz visām pusēm izstaro nemirstību un atdzīvina cilvēkus jaunai dzīvei.

4 radības ap debesu troni

1. **Lauva** – Jāņa evaņģēlijs sākās ar radīšanu - simbolizē efektīvo darbību, vadību un karaļa varu.
2. **Vērsis** - Lūkass, apzīmē upurēšanas un priesterisko kārtību. Sākas ar to, ka priesteris Zaharijs upurē Dievam.
3. **Cilvēks** – Matejs viņa atnākšana kā cilvēkam, sākas ar Jēzus Kristus, Dāvida dēla, Ābrahāma dēla dzimšanas grāmata
4. **Ērglis** – Marks. Tiek nosūtīts svētais gars, kas sargās mūs ar saviem spārnieniem.

Sv. Augustīns

354-430

(Rietumromas Impērija; tagadējā Alžīrija)

Svētais Augustīns

Augustinus

Augustīna attēls Laterānā (6. gadsimta freska)

Darbs «De Consensu Evangelistarum» 6. nodaļa

Jo pēdējie, veidojot savu uzskatu par šo lietu, ir izvēlējušies ņemt vērā vienīgi evaņģēliju sākumus, nevis pilnīgo katra evaņģēlista nodomu un saturisko ievirzi, kas būtu bijis pats galvenais, kam rūpīgi pievērst uzmanību.”

Matejs – lauva, jo viņa evaņģēlijs uzsver Jēzus **karaļvalsti** (piemēram, Austrumu gudro pielūgsmi, Hēroda bailes no jauna karaļa).

Marks – cilvēks, jo viņš **neuzsver ne karaļa, ne priesterības** aspektu, bet raksta par Jēzus cilvēka dzīvi un darbību.

Lūkass – vērša simbols, jo sāk ar **Zahariju priesteri**, uzsver **upurēšanas** un **svētnīcas** tēmas.

Jānis – ērglis, jo paceļas “virs mākoņiem” un vēro **Dieva Vārdu**, kas bija “no sākuma”.

Saint Jerome in His Study

Hendrick van Steenwijck the younger (c.1580–1649)

The Courtauld, London (Samuel Courtauld Trust)

Sv. Hieronīms ap 347. gadu. Priesteris, teologs, tulkotājs.

No Dalmācijas – vēsturisks reģions Horvātijā.

Tulko uz latīņu valodu:

- Veco Derību no ebreju valodas
- Jauno Derību no grieķu rokrakstiem.

Uzskata, ka latīņu valodas versijā ir pilns ar kļūdām.

Izveido Vulgātu – oficiālo latīņu Bībeles versiju Rietumu baznīcai.

Uzraksta priekšvārdu

Atstāj tikai 4 evaņģēlijus.

Tāpēc šajā īsajā priekšvārdā es apsolu tikai četrus evaņģēlijus, kas jāņem vērā šādā secībā: Mateja, Marka, Lūkas, Jāņa, jo tie ir pārskatīti, salīdzinot grieķu manuskriptus.

Arī Ecēhiēla grāmata pierāda, ka šie četri evaņģēliji bija paredzēti daudz agrāk...

Matejs	Cilvēks
Marks	Lauva
Lūkass	Vērsis
Jānis	Ērglis

Cilvēks: Pirmais cilvēka vaigs nozīmē Mateju, kurš savu stāstījumu sāka tā, it kā runātu par cilvēku: “Jēzus Kristus, Dāvida dēla, Ābrahāma dēla, dzimtas grāmata.”

Lauva: Otrais [vaigs nozīmē] Marku, kurā tuksnesī dzirdama lauvas balss: “Balss saucēja tuksnesī: sataisiet Tā Kunga ceļu, dariet Viņa takas taisnas.”

Vērsis: Trešais [ir vēš] vaigs, kas iepriekš attēlo evaņģēlistu Lūku, kurš sāka ar priesteri Zahariju.

Ērglis: Ceturtais [vaigs nozīmē] Jāni, evaņģēlistu, kurš, uzņēmis ērgļa spārnus un steidzoties pretim augstākām lietām, apspriež Dieva Vārdu.

.. katram bija cilvēka seja un labajā pusē lauvas seja un katram vēša seja un katram bija ērgļa seja.

Saliek secīgi. Radības, kā tās parādās Echaēla grāmatā – pret evaņģēlijiem pēc radīšanas secības (pēc senākām tradīcijām).

Piedāvātā versija stabilizējas, jo ieraksta kā ievadu pie Vulgāta

Paldies ;)